

राष्ट्रीय ग्रामीण जीवनोन्नती अभियानातर्गत स्थापित महिला स्वयंसहाय्यता समुहांना सवलतीच्या व्याजादराने कर्ज उपलब्ध करून देण्यासाठी “सुमतीबाई सुकळीकर उद्योगिनी महिला सक्षमीकरण योजना” राबविण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन

ग्राम विकास विभाग

शासन निर्णय क्रमांक: मजिअ-२०१६/प्र.क्र.३१/योजना-३

२५, मझबान पथ, बांधकाम भवन,

फोर्ट, मुंबई-४०० ००१

तारीख: १४ ऑक्टोबर, २०१६

वाचा -

- १) शासन निर्णय क्रमांक: स्वग्रावि-२००८/प्र.क्र.१००२/योजना-३, दि. ५ फेब्रुवारी, २००९.
- २) शासन निर्णय क्रमांक: एनआरएलएम-२०११/प्र.क्र.१९६/योजना-३, दि. १८ जुलै, २०११.
- ३) शासन निर्णय क्रमांक: स्वग्रावि-२०१४/प्र.क्र.१३३/योजना-३, दि. ९ ऑक्टोबर, २०१४.

प्रस्तावना -

केंद्र पुरस्कृत स्वर्णजयंती ग्राम स्वरोजगार योजने अंतर्गत स्थापित महिला स्वयंसहाय्यता गटांना देण्यात येणाऱ्या कर्जाची नियमित परतफेड करणाऱ्या महिला स्वयंसहाय्यता गटांस पूर्ण परतफेड झाल्यानंतर व्याज दरातील ४% वगळता उर्वरित व्याज दराच्या रकमेपैकी ७% पर्यंत अनुदान देण्याचा निर्णय राज्य शासनाने संदर्भ क्र. १ च्या शासन निर्णयान्वये घेतला.

२. केंद्र शासनाने सन २०११ पासून स्वर्णजयंती ग्राम स्वरोजगार योजनेचे रुपांतर राष्ट्रीय ग्रामीण जीवनोन्नती अभियान स्वरूपात करण्याचा निर्णय घेतला. त्यास अनुसरून राज्य शासनाने सदर अभियान राज्यात महाराष्ट्र राज्य ग्रामीण जीवनोन्नती अभियान (उमेद) राबविण्याबाबतचा निर्णय संदर्भ क्र. २ च्या शासन निर्णयान्वये घेतला. सध्या राज्यात या अभियानाची अंमलबजावणी इन्टेंसिव्ह, नॉन इन्टेंसिव्ह या कार्यपद्धतीने सुरु आहे.

३. केंद्र शासनाने स्वर्ण जयंती ग्राम स्वरोजगार योजनेचे रुपांतर राष्ट्रीय ग्रामीण जीवनोन्नती अभियान स्वरूपात करण्याचा निर्णय घेतला असल्याने राज्य शासनाची व्याज अनुदान योजना बंद करण्याचा निर्णय राज्य शासनाने संदर्भ क्र.३ च्या शासन निर्णयान्वये घेतला.

४. महाराष्ट्र राज्य ग्रामीण जीवनोन्नती अभियान स्थापन करण्यात आलेले, तसेच स्वर्णजयंती ग्राम स्वरोजगार योजनेतील व माविम अंतर्गत स्थापन करण्यात आलेल्या एकूण २,४३,५४९ स्वयंसहाय्यता समूहांची नोंद NIC च्या SHG Inventory या पोर्टलवर करण्यात आलेली आहे.

५. राष्ट्रीय ग्रामीण जीवनोन्नती अभियानांतर्गत अनुज्ञेय व्याज अनुदान :-

केंद्र शासनाद्वारे स्वयंसहाय्यता समूहांना व्याजअनुदान योजना खालील दोन कार्यपद्धतीद्वारे लागू करण्यात आली आहे :-

१) प्रवर्ग-१ : राज्यातील नक्षलग्रस्त, आदिवासी बहुल तसेच जोखीतप्रवण अशा ६ जिल्ह्यांमधील सर्व महिला स्वयंसहाय्यता समूहांना बँकांमार्फत ७% व्याजदर आकारण्यात येतो व स्वयंसहाय्यता समूहांद्वारे नियमित परतफेड करण्यात आल्यावर त्यांना ३% व्याज अनुदान देण्यात येते. म्हणजेच, उपरोक्त प्रवर्ग-१ मधील जिल्ह्यांतील सर्व महिला स्वयंसहाय्यता समूहांना ४% व्याज दराने कर्ज पुरवठा होतो. ४% व बँक व्याजदर यातील फरकाच्या रकमेचा बोजा केंद्र शासनाद्वारे उचलण्यात येतो. सदर योजना तूर्त राज्यातील गोंदिया, गडचिरोली, नंदूरबार, यवतमाळ, उस्मानाबाद व जालना या जिल्ह्यांकरीता लागू करण्यात आली असून, सन २०१५-१६ या वर्षात अधिकचे ७ जिल्ह्ये निवडण्याबाबत केंद्र शासनाचे निर्देश प्राप्त झाले आहेत. सदर प्रवर्गासाठी व्याज अनुदानाची कमाल मर्यादा ८.५% इतकी आहे.

२) प्रवर्ग-२ : या प्रवर्गातील जिल्ह्यातील NRLM Complaint महिला स्वयंसहाय्यता समूहांना नियमित बँकेचा व्याजदर व ७% (कमाल १२.५% पर्यंत) कर्ज परतफेडी यामधील फरक, व्याज अनुदान स्वरूपात समूहांच्या खाती वर्ग केला जातो. सदर प्रवर्गासाठी व्याज अनुदानाची कमाल मर्यादा ५.५% इतकी आहे.

६. कर्जफेडीची मुदत केंद्र शासन व रिझर्व बँकेच्या मार्गदर्शक सुचनांप्रमाणे पुढील प्रमाणे आहे.

अ. क्र.	बँकेकडून मिळालेल्या कर्जाचा तपशील	कर्ज मर्यादा	कर्जफेडीची मुदत
१	समुहाला बँकेकडून मिळालेले पहिले कर्ज	बचतीच्या ४-८ पट किंवा किमान रु.५० हजार यापैकी जे अधिक असेल ते	६ ते १२ महिने
२	दुसरे कर्ज	बचतीच्या ५-१० पट किंवा किमान रु.१ लाख यापैकी जे अधिक असेल ते	१२ ते २४ महिने
३	तिसरे कर्ज	प्रकल्प आराखड्याच्या किंमतीनुसार किंवा किमान रु.२-५ लाख यापैकी जे अधिक असेल ते	२ ते ५ वर्षे
४	चौथे कर्ज	प्रकल्प आराखड्याच्या किंमतीनुसार किंवा किमान रु.५-१० लाख यापैकी जे अधिक असेल ते	३ ते ६ वर्षे

७. महिला स्वयंसहाय्यता समूहांना ०% व्याजदराने कर्ज पुरवठा केल्यास, त्यांची उपजिविका बळकट होऊन दारिद्र्य निर्मुलनास मदत होईल, तसेच स्वयंसहाय्यता समूह चळवळीला चालना

मिळेल. राष्ट्रीय ग्रामीण जीवनोन्नती अभियानांतर्गत केंद्र शासनाचे प्रत्यक्षात व्याज अनुदान प्राप्त झालेल्या पात्र कार्यरत महिला स्वयंसहाय्यता समुहांना सवलतीच्या व्याज दराने (१२.५% मर्यादेपर्यंत) कर्ज उपलब्ध करून देण्यासाठी व्याजदर अनुदान योजना सुरु करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन आहे.

शासन निर्णय-

राष्ट्रीय ग्रामीण जीवनोन्नती अभियानांतर्गत नियमित कर्जफेड करणाऱ्या केंद्र शासनाकडून व्याज अनुदान प्राप्त झालेल्या पात्र महिला स्वयंसहाय्यता समुहांना सवलतीच्या व्याजदराने कर्ज उपलब्ध करून देण्यासाठी, व्याज अनुदान देण्याकरीता “सुमतीबाई सुकळीकर उद्योगिनी महिला सक्षमीकरण योजना” सुरु करण्यास मान्यता देण्यात येत आहे.

२. सुमतीबाई सुकळीकर उद्योगिनी महिला सक्षमीकरण योजनेचे स्वरूप :-

अ) सदर योजनेअंतर्गत राष्ट्रीय ग्रामीण जीवनोन्नती अभियानांतर्गत नियमित कर्जफेड करणाऱ्या केंद्र शासनाकडून व्याज अनुदान पात्र महिला स्वयंसहाय्यता समुहांना प्रभावी ०% दराने कर्ज उपलब्ध करून देण्यास व या संदर्भात व्याज अनुदान देण्यासाठी स्वयंसहाय्यता समुहास देण्यात येणाऱ्या कर्जाच्या व्याजाची कमाल मर्यादा १२.५०% ठेवण्यास मान्यता देण्यात येत आहे.

आ) या योजनेअंतर्गत महिला स्वयंसहाय्यता समुहाला ज्या कर्जासाठी केंद्र शासनाच्या प्रवर्ग १ किंवा प्रवर्ग २ प्रमाणे राष्ट्रीय ग्रामीण जीवनोन्नती अभियानांतर्गत व्याज अनुदान प्राप्त होईल, त्या कर्जासाठी या योजनेंतर्गत व्याज अनुदानाची सुविधा उपलब्ध करून देण्यास मान्यता देण्यात येत आहे. व्याज अनुदानाच्या परिगणनेसाठी रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडिया द्वारे विहित कार्यपद्धती/मार्गदर्शक सूचनांचा अवलंब करण्यात येईल.

इ) केंद्र शासनाच्या Portal वरून विहित प्रपत्रात माहिती आयात (Import) करून घेऊन त्याचे विश्लेषण करून या योजनेंतर्गत विविध महिला स्वयंसहाय्यता समुहांना देय असणारी व्याज अनुदानाची रक्कम परिगणित करण्यासाठी राज्य शासनाची स्वतंत्र प्रणाली तयार करण्याचे प्रस्तावित आहे. या प्रणाली द्वारे या योजनेंतर्गत व्याज अनुदानाची रक्कम महिला स्वयंसहाय्यता समुहांना खाल्यात थेट जमा करण्यात येईल. याकरीता प्रणाली विकसित करण्यासाठी येणारा खर्च परिगणित करून तो माहिती व तंत्रज्ञान विभागाच्या मान्यतेने निश्चित करण्यास मान्यता देण्यात येत आहे.

ई) या योजनेच्या अंमलबजावणीसाठी सद्यस्थितीत महाराष्ट्र राज्य ग्रामीण जीवनोन्नती अभियान, बेलापूर येथील मनुष्यबळ वापरण्यात येईल. तथापि, भविष्यात या योजनेच्या अंमलबजावणीकरीता तांत्रिक व प्रशासकीय मनुष्यबळ आवश्यक असल्यास त्याअंतर्गत आवश्यक पदे मुख्य सचिवांच्या अध्यक्षतेखाली उच्चाधिकारी समितीच्या मान्यतेने निर्माण करण्यात येतील.

उ) या योजनेच्या तांत्रिक व प्रशासकीय खर्चाकरीता या योजनेंतर्गत उपलब्ध नियतव्ययाच्या २% रक्कम उपलब्ध करून देण्यास मान्यता देण्यात येत आहे.

ऊ) या योजनेची अंमलबजावणी राज्यस्तरावर महाराष्ट्र राज्य ग्रामीण जीवनोन्नती अभियान व जिल्हास्तरावर मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद व प्रकल्प संचालक, जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा यांच्या मार्फत करण्यात येईल.

३. सदर शासन निर्णय मंत्रिमंडळ विशेष बैठक, औरंगाबाद, दिनांक ४ ऑक्टोबर, २०१६ रोजी झालेल्या निर्णयानुसार निर्गमित करण्यात येत आहे.

४. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१६१०१४१५३३४९७३२० असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(असीम गुप्ता)

सचिव, ग्राम विकास व पंचायत राज

प्रत,

१. मा.राज्यपाल यांचे सचिव, मलबार हिल, मुंबई
२. मा.मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई
३. सर्व मंत्री व राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
४. मा.विरोधी पक्ष नेता, विधान सभा/ विधान परिषद, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई.
५. सर्व विधानसभा व विधान परिषद सदस्य, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई.
६. मा.मुख्य सचिव, यांचे उप सचिव, मंत्रालय, मुंबई
७. महालेखापाल (लेखा परिक्षा), महाराष्ट्र १/२, मुंबई/नागपूर.
८. महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र १/२, मुंबई/नागपूर.
९. अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई.
१०. निवासी लेखा परीक्षा अधिकारी, मुंबई
११. सर्व अपर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
१२. संचालक, लेखा व कोषागारे, मुंबई.
१३. सर्व विभागीय आयुक्त,
१४. सर्व जिल्हाधिकारी
१५. मुख्य कार्यकारी अधिकारी, महाराष्ट्र राज्य ग्रामीण जीवनोन्नती अभियान, बेलापूर, नवी मुंबई.
१६. मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हापरिषद (सर्व),

१७. व्यवस्थापकीय संचालक, महिला आर्थिक विकास महामंडळ, मुंबई.
१८. ग्राम विकास व जलसंधारण विभागातील सर्व सह/उप सचिव/अवर सचिव/कक्ष अधिकारी, मंत्रालय, मुंबई
१९. उप सचिव, सामाजिक न्याय, आदिवासी विकास, महिला व बाल विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई
२०. उप सचिव, नियोजन (का.१४११ व १४१४) व वित्त विभाग (का.व्यय-१५ व अर्थ-१७) मंत्रालय, मुंबई
२१. सर्व उप आयुक्त (विकास), विभागीय आयुक्त यांचे कार्यालय,
२२. सर्व प्रकल्प संचालक, जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा,
२३. सह संचालक, ए. ग्रा.वि.का. ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग,
२४. निवडनस्ती, योजना-३